

N:o 56.

Af herr **J. Andersson** i Lysvik, *om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utsträckt rätt för sterbhusdelegare att er-hålla gemensam expedition i lagfartsärenden.*

Vid 1892 års riksdag afgaf undertecknad följande motion:

»Vid 1887 års riksdag beslutades i anledning af väckt motion skrifvelse (n:o 46) derom, 'att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder i syfte, att sterbhusdelegare, de der gemensamt afhändt sig dem genom giftorätt eller arf tillfallen fastighet och hvilkas laga åtkomst dertill måste, innan lagfart må nye egaren beviljas, vara genom lagfart bekräftad, måtte kunna å fastigheten undfå lagfart utan att särskildt protokollsutdrag och särskildt lagfartsbevis skulle behöfva af hvarje sterbhusdelegare för hans andel lösas.'

Detta beslut motiveras dermed, att 'fall kunna inträffa, då de kostnader, hvilka åtfölja lagfarten, förefalla oskäligen betungande, i synnerhet om värdet af fastigheten är obetydligt. Ett sådant fall är det, då fast egendom i boet efter en afiden person tillfallit flere sterbhusdelegare, hvilka då enligt på många orter vedertagen praxis nödgas att en hvar för sin lott i fastigheten lösa särskildt protokollsutdrag och särskildt lagfartsbevis. Det kan härvid, om fastighetens värde är ringa och sterbhusdelegarne äro många, hända, att kostnaderna för lagfarten föga understiga eller till och med öfverstiga vär-

det af fastigheten. Detta missförhållande framträder i synnerhet, då sterbhusdelegarne gemensamt vilja försälja fastigheten, i hvilket fall ingen vigt ligger derpå, att en hvar af dem erhåller särskildt bevis om lagfarten'.

På grund af denna skrifvelse utfärdades den 16 december 1887 kongl. kungörelse, angående ändrad lydelse af 11 § i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen med följande tillägg:

'Söka sterbhusdelegare eller testamentstagare lagfart å fast egendom, som dem i giftorätt, arf eller testamente tillfallit, och varder å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökt å senare fång, hvarigenom egendomen i dess helhet öfvergått till en eller flere af delegarne eller till ny egare, eller har lagfart å sådant fång redan förut blifvit sökt, skall i förstnämnda ärende gemensam expedition utfärdas, der ej annorlunda begäres.'

Det för i detta tillägg stadgade medgifvandet — att då genom giftorätt, arf eller testamente bekommen fastighet öfvergår till ny egare, som å samma rättegångsdag söker lagfart å sitt fång, skall å det första fånget gemensam expedition meddelas — i berörda riksdags-skrifvelse anförda skälet, 'att i vissa fall kostnaderna för den sökta lagfarten förefalla *oskäligt betungande*, såsom om fastigheten är ringa och sterbhusdelegarne många, då det kan hända, att kostnaderna för lagfarten föga understiga eller till och med öfverstiga värdet af fastigheten', samma skäl gäller äfven, om fastigheten icke afyttras. Men det kan ej vara rätt, att arfvingar, om de behålla sin ärfda fastighet, skola drabbas af dryg kostnad, som i betydlig mån reduceras, derest fastigheten försäljes. Ett sådant förhållande, som att fastighetens värde ej motsvarar lagfartskostnaden, har ock i Riksdagens anförda skrifvelse erkänts som ett *missförhållande*, ehuru *framträdande i synnerhet*, då sterbhusdelegarne vilja försälja fastigheten. Men ett erkänt missförhållande bör rättas, hvilket så mycket lättare bör kunna ske, då någon rättsgrundsats ej utgör hinder derför, utan nämnda förhållande uppstått enligt återopade riksdagsskrifvelse genom 'på många orter vedertagen praxis'.

Om ock särskildt lagfartsbevis, såsom betryggande eganderätten och erforderligt för intecknings beviljande, för hvarje arfslott anses böra bibehållas, så synes dock gemensamt protokollsutdrag vara tillräckligt, så väl då lagfart förklaras hvilande som då lagfart beviljas.

Domstolars praxis i dylika fall är, att då sökt lagfart förklaras hvilande, protokollsutdrag derom meddelas en hvar sterbhusdelegare med uppgift om hindret för dess undanrödjande, samt då lagfart be-

viljas, utfärdas derom protokollsutdrag, som åtföljer lagfartsbeviset för hvarje arfslott.

Det må ju anses orimligt och ett onödigt betungande, att för meddelande af underrättelser om hinder för sökt lagfart samtliga sterbhusdelegare skola vara ålagda lösa hvar sitt protokollsutdrag, då *ett* dylikt *gemensamt* vore för ändamålet tillräckligt. Äfven vid lagfarts meddelande å ifrågavarande fång bör ett för sterbhuset gemensamt protokoll vara till fyllest, då ej annorlunda begäres.

Att göra lagfartskostnad mer betungande än nödigt kan ej medföra något gagn. Tvärt om. Utom det i många fall känbara och tryckande i en sådan uppoffring blir följden af dylika praxis, att för kostnadens skull sterbhus i det längsta möjliga uppskjuta med arfskiftesförrättning och ansökan om lagfart. Inom den kommun, jag tillhör, blefvo år 1890 omkring 100 sterbhus i följd af för långvarigt dröjsmål af rätten ålagda att vid vite inom viss förelagd tid inkomma med arfskifte, vid hvilkas uppgörande fall förekom, då förste arflåtarens bröst- arfvingar voro afidna, så att arfskifte jemväl efter dessa måste samtidsigt upprättas. I sådant fall kan svårighet möta för erhållande af giltiga underskrifter.

Med stöd af det anförda får jag hemställa,

att Riksdagen uti aflåten skrifvelse ville anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga den åtgärd, att den i ofvanberörda stadgande medgifna rättighet att erhålla gemensam expedition måtte, angående protokollsutdrag, utsträckas jemväl till de fall, då af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökt lagfart förklaras hvilande eller af rätten beviljas utan att å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökes å senare fång.»

Denna hemställan blef af Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 1 i dess utlåtande n:o 5 tillstyrkt och af samma kammare utan diskussion bifallen. Deremot hemställde Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 3 i sitt utlåtande n:o 5, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut, hvilken hemställan af kammaren utan diskussion godkändes.

Förnyande af denna motion föranledes af derom framställd begäran så väl af rättens ledamöter som lagfartsökande inom min hemort. De skäl, som af dessa framhållits — för dem nog starka för be-

höfgheten af den föreslagna ändringen — äro desamma som i moti-
onen anförts.

De af tillfälliga utskottet anförda motiv för dess afstyrkande äro
i förkortad form hufvudsakligen: 1:o att med förslagets antagande den
reda och säkerhet i eganderättsförhållandena, som med lagfartsskyldig-
heten afses, skulle kunna äfventyras; 2:o att sedan Riksdagens omför-
mälda skrifvelse afläts, förhållandena blifvit i väsentlig mån förändrade
genom afsevärda lättnader i lagfartskostnaderna uti förevarande fall;
3:o att stadgade afgifter under nuvarande förhållanden ej, enligt ut-
skottets förmenande, kunna antagas i någon nämnvärd grad vara betun-
gande; 4:o att i de sannolikt ytterst sällsynta fall, då afgiften för pro-
tokoll kan anses vara betungande, den utväg står öppen, som i kongl. kun-
görelsen den 16 december 1887 anvisas, nemligen gemensam försäljning
af fastigheten; 5:o att, enligt utskottets påstående, genom godkännande
af det väckta förslaget en större genom giftorätt eller arf åtkommen
fastighet skulle beredas större lättnad än en mindre; samt 6:o att en
arfvinge eller testamentstagare till fastighet skulle komma i en gyn-
sammare ställning än en köpare.

Härvid må först bemärkas, att med förslagets godkännande lag-
fart hvar för sig fortfarande skulle af sterbhusdelegare kunna erhållas
på derom framställd begäran. I de fall, då sådant ansåges nödigt och
afseende ej fästes vid kostnaden, komme utan tvifvel den utvägen äf-
ven att anlitas.

Huru den reda och säkerhet i eganderättsförhållandena, som med
lagfartsskyldigheten afses, skulle kunna äfventyras, om gemensamt pro-
tokoll utfärdades i antydde fall, kan jag ej inse, då lagfartsbeviset,
som är hufvudhandlingen och tillfyllestgörande för styrkande af åtkom-
sten, bibehålles. Att så icke kunde bli förhållandet synes uppen-
bart äfven deraf, att någon ovilkorlig bestämmelse om särskildt proto-
koll i dylika fall ej finnes, utan har nämnda ordning uppstått genom
på många orter vedertagen praxis. Med nuvarande lagstiftning har
äfven förekommit, att häradsrätt på begäran meddelat gemensamt ej
mindre lagfartsprotokoll än äfven utan begäran lagfartsbevis. Om der-
emot sterbhus uppskjuter det längsta möjliga med arfskiftes upprä-
tande, deraf kan verklig oreda uppstå.

Att lindring i lagfartskostnaden blifvit beredd genom utsträckt stäm-
pelfrihet och i visst fall gemensam expedition, borde väl ej utgöra hinder
för beredande af ytterligare lättnad. En sådan lindring är ock för den
mindre bemedlade af verkligt behof påkallad. Om någon gång samma
förmån skulle tillgodokomma äfven bemedlade, kränktes väl ej derigenom

någons rätt. Det har förr händt, att en för mindre bemedlad afsedd förmån äfven kommit bemedlade till godo, hvarpå såsom exempel må erinras om värnpligtiges dagaflöning samt nedsättning af kaffe- och lysoljetullen.

Om ock de fall vore sällsynta, der värdet å ifrågavarande slag af fastighet är så ringa, att kostnaden för protokollet kunde anses oskäligt betungande, så förminskas ej deraf tyngden för hvar och en. Men nu äro på vissa orter, i synnerhet inom den ort, jag tillhör, sådana fall ej sällsynta. Klagan öfver nämnda kostnad förspörjes både af lagfartsökande och rättens ledamöter. Den faktiska kostnaden för berörda protokoll är ej blott stadgad lösen 1 krona, utan äfven för bevis 50 öre samt ombudsprovision. Då lagfart förklaras hvilande, fördubblas nämnda kostnad genom lösen af två protokoll jemte provision, så att kostnaden kan uppgå ända till 4 à 5 kronor, ett ingalunda obetydligt belopp för den mindre bemedlade.

Att genom onödigt dryg lagfartskostnad indirekt nödga till försäljning af mindre arfslotter, torde ej vara välbetänkt. Hellre då genom lindring af nämnda kostnad underlätta bibehållandet af den ärfda fastighetslotten, att den medfödda kärleken till fädernejorden — i inskränkta och vidsträcktare mening — ej minskas. Egendomligt, för att ej säga inkonseqvent, skulle ock vara att i *ett* fall försvåra åtkomsten af ärfd och genom testamente eller giftorätt erhållen fastighet och i *ett annat* fall genom lagstiftning — såsom ifrågasatt är — bereda mindre bemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk.

Huru genom godkännande af förevarande förslag större lättnad i lagfartskostnaden skulle efter nuvarande förhållanden beredas den, som genom ifrågavarande fång åtkommit fastighet till 1,000 kronors värde eller derutöfver, än den, som på enahanda sätt åtkommit fastighet till mindre värde, är för mig ofattligt. Efter min uppfattning skulle lättnaden i båda fallen bli lika, enär protokollslösen, bevisafgift och provision i begge fallen äro desamma. Ofta torde ock lättnad i lagfartskostnaden vara af lika stort behof för den större arftagaren som för den mindre, ty den enes så väl som den andres arfslott kan i många fall vara belastad med gäld, ehuru denna ej blir synlig i arfskifte öfver den fasta egendomen, då, såsom ej sällan sker, arfskifte upprättas särskildt öfver fastighet och särskildt öfver lös egendom, i hvilket fall boets ställning visas endast i lösörearfskiftet, som ej behöfver lagfaras och sålunda ej kommer till rättens kännedom.

Vid jemförelse mellan en arftagare och en köpare förekommer dock den väsentliga skilnaden, att den förre ej kan undgå sin arfslott, äf-

ven om den är belastad med dryg gäld, så vida han ej vill söka sig urarfva och är tvungen vid laga påföljd lagfara sitt fång, men den senare eger full frihet att inlåta sig i köp eller ej, allt efter som han finner för sig förmånligast, med frivilligt åtagande af dermed förenade kostnader.

Med bifall till motionen skulle beredas lättnad icke allenast för lagfartsökande af ifrågavarande kategori, utan äfven expeditionshafvande genom minskade expeditionsgöromål.

Jag får alltså med stöd af det anförda förnya hemställan derom,

att Riksdagen uti skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådan åtgärd, att den i kongl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen, 11 §, sådan denna § lyder enligt kongl. kungörelsen den 16 december 1887, medgifna rättighet att erhålla gemensam expedition måtte, i hvad angår protokollsutdrag, utsträckas jemväl till de fall, då af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökt lagfart förklaras hvilande eller af rätten beviljas utan att å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökes å senare fång.

Stockholm den 26 januari 1893.

J. Andersson.

Från Vermlands län.